

NOG LANG NIET UITGETELD. OVERWEGINGEN BIJ EEN JUBILEUM

Tafelrede bij het diner t.g.v. het 85-jarig bestaan van Geschied- en Oudheidkundige Kring 'De Aldenborgh' op 15 jan 2024

Hotel-restaurant Antje van de Statie, Stationsplein Weert.

Door Alfons Bruekers

[tune tv-programma 'Even tot hier']

Herkent U die tune? Even tot hier! Hoe gaat dat ook alweer bij dat populaire tv-programma?

Soms denk je van ho!, de tel ben ik kwijt. Dan zie je de dingen niet meer zo scherp. En daarom is het nu dé hoogste tijd. Voor een héél simpel verhaaltje over een best wel ingewikkeld onderwerp: 85 jaar Aldenborgh, in 10 minuten. Here we go.

Beste dames en heren, vrienden van de jubilerende Aldenborgh,

Als vroeger iemand de 80-jarige leeftijd overschreed, dan stopte men het feitelijke tellen van de jaren. Zo'n hoge leeftijd was namelijk uitermate zeldzaam en dan staakte men het bijhouden van de teller. Zo iemand, ongeacht zijn of haar leeftijd, ging dan door voor...

'octogenarius', dat wil zeggen tachtigjarige. Zelfs als je bijvoorbeeld 81, of laten we zeggen... 85 was. Het exacte leeftijdsgetal kwam dan helemaal niet meer zo nauw, je was gewoon oud, dus Octogenarius, punt uit.

Dat geldt natuurlijk niet voor De Aldenborgh, die het als historische vereniging aan haar stand verplicht is om goed de tellerstand bij te houden van haar inmiddels 85-jarige geschiedenis. Waar ikzelf al meer dan de helft van heb mee mogen maken als lid.

Tóch zijn Weertlandse geschiedschrijvers over het algemeen helemaal niet zo goed in tellen, anders dan u misschien wel zou mogen verwachten. Ik kom daar straks nog op terug, maar eerst iets anders.

We zitten zoals u weet in de tijd van de vastelaovondj. En ik realiseer me terdege dat ik hier als rasechte Neewierter Pinmaeker nu in het hol van de leeuw, namelijk in het domein van de Rogstaekers sta. Ik zeg u niets nieuws als ik u vertel dat de Weertenaren van oudsher de Rogstaekers worden genoemd, omdat zij een van een viskar gevallen rog, aanzagen voor de duivel, en in paniek met rieken begonnen te prikken in die mórsdode vis.

Voor de Weertenaren werd Rogstaeker een soort geuzennaam die met eer gedragen wordt. Maar elders werden de Weertenaren de risee van Nederland en nog niet lang geleden kwamen zij voor in de lijst van zogenaamde "domoorden", de domste plaatsen in Nederland, vanwege dat akkefietje met de rog.

Waar de benaming Rogstaekers ooit bedoeld was om de veronderstelde domheid van de Weertenaren aan de kaak te stellen, ging het in de buurgemeente Nederweert precies omgekeerd. Daar noemen wij ons al van oudsher Pinmaekers. Dát is een verwijzing naar de vroegere turfstekers, die, als zij in de nazomer een vol weekje naar de Peel trokken om in het veen te werken, houten pinnen in een turfblok staken. Elke dag één, en als er dan zeven pinnen in de turf zaten, was het zondag en weer tijd om naar de kerk te gaan.

Aldus gaan de Nederweertenaren door als de zelfverklaarde uitvinders van de kalender. Net als de Maya's en de Chinezen trouwens, al hebben die historisch gezien beter papieren. Pinmaaker is dus eigenlijk een eretitel om de rekenkunde, het vermogen om te tellen, van de Nederweertenaren te eren en daar zijn ze maar wat *grueëts* op in *Neejwieert*. Een mooi imago.

Sinds het recente debacle met het Oud-Limburgs Schuttersfeest heeft het Nederweerder imago overigens eerlijk gezegd wel wat deukjes opgelopen. Je zou zelfs kunnen spreken van een bestuurlijke kogelvanger maar dat geheel terzijde.

Want je mag dan wel de éérste zijn, voor je het weet mag je weer helemaal achter aansluiten in de gelederen en ben je “achterop-schut”, zoals dat in die kringen heet. Dat dwingt tot bescheidenheid. Misschien moeten we het dus vanavond maar niet langer over schutterijen hebben. Nou vooruit dan, nog éven over die van Leveroy.

In dat kerkdorp van Nederweert daar weten ze veel over tellen. Ze hebben zelfs korte tijd twee kerktorens gehad in plaats van één. In Leveroy zagen ze het vroeger soms dus even wat dubbel of wat minder scherp. Dat geldt ook voor de fameuze Leveroyse schutterij St. Barbara (overigens: viervoudig OLS-winnaar, dus echte scherpschutters zou je zeggen!). Die is volgens het jaartal op het schutterszilver in 1627 opgericht. Het 350-jarig bestaan werd echter niet in 1977 maar pas in 1978 gevierd. De schutterij bestond toen dus al 351 jaar.

Voor de paróchie in Leveroy gold ook zoiets. Op basis van een dubieuze interpretatie van een oud archiefstuk uit 1617, werden de bestaansjubilea van de parochie keer op keer steevast drie jaar te vroeg gevierd. Schokkend is dat allemaal natuurlijk niet, laten we eerlijk zijn.

Er werd vroeger wel vaker verkeerd geteld. De zusters Franciscanessen in Nederweert hebben jarenlang gedacht zich in 1865 in Nederweert gevestigd te hebben en baseerden daar hun opeenvolgende jubilea op. Tot iemand ontdekte dat het niet 1865, maar 1866, was geweest. Bij het honderdjarig bestaan in 1966 werd dat overigens stilzwijgend gecorrigeerd en liep alles weer in het goede ritme. 25 jaar later hoefde het trouwens niet meer, want toen waren de zusters alweer uit Nederweert verdwenen.

Kijk, een jaartje erlangs zitten met tellen is natuurlijk nog niet zo erg. Maar de afwijking met tellen kon ook schrikbarend groot zijn. Zo werd bijvoorbeeld in 1950 het 100-jarig bestaan herdacht van de oudste Nederweerder muziekvereniging, met een groot festival en muziekconкурс. Tótdat minutieus archiefonderzoek aan het licht bracht dat het niet 1850, maar 1875, had moeten zijn. 25 Jaar ernaast dus. De feestvreugde heeft er in 1950 gelukkig niet onder geleden.

Dat is nog niet zo bont als de jubilea van de St. Lambertustoren in Nederweert. De leeftijd daarvan was ook lange tijd een troebele zaak. De interpretaties van de tekst op de 'eerste steen' van de kerktoeren varieerden van het jaar 1400, 1407, 1410, 1440 en (als enige juiste) het jaar 1467. Met evenzovele foutieve herdenkingsmomenten als gevolg.

Dat verkeerd téllen door de Nederweertenaren liep soms ook faliekant verkéérd af. Een van de meest roemruchte Nederweerder 'telkwesties' speelde zich af in februari 1933, tegelijkertijd met de beruchte brand van het Rijksdaggebouw in Berlijn. Zo rond de geboorte van de 7000e inwoner (van Nederweert, niet van Berlijn...) ontstond er een dispuut tussen de vader van de 7000e en die van de 7000-en-eerste boreling. De gelukkige vader was door het gemeentebestuur een spaarbankboekje met een tegoed van 25 gulden in het vooruitzicht gesteld. Het was een definitiekwestie. Het ging er eigenlijk om welk criterium telde: de 7000^e volgens het tijdstip van geboorte, of de 7000e in volgorde van aangifte bij de Burgerlijke Stand. Een groot conflict tussen twee jonge vaders.

De burgemeester, Van Uden, ging er zichzelf mee bemoeien en hanteerde volgorde van aangifte als criterium. De kwestie escaleerde vervolgens zodanig dat er een moordaanslag op burgemeester werd gepleegd. Vanaf de overzijde van het kanaal in Budschop werd op burgemeester Van Uden met een hagelgeweer geschoten terwijl hij in de vroege ochtend naakt het slaapkamerraam opende. Wie ooit de film "Life of Brian" van Monty Python heeft gezien kan zich dat voor de geest halen.

De burgemeester werd op diverse plaatsen geraakt. De dader werd gepakt en vanwege zijn kennelijke scherpschutterskwaliteiten en doelgerichtheid zou het wel eens een lid van een Nederweeter schutterij kunnen zijn geweest. De les die Van Uden geleerd zal hebben was, dat je je als burgemeester beter niet met de regels van het spel kunt bemoeien. Want voordat je het weet moet je als burgemeester als kogelvanger fungeren. In het geval van Van Uden dus letterlijk...

MOORDAANSLAG OP BURGEMEESTER VAN UDEN TE NEDERWEERT.

De wonden niet van ernstigen aard.

In den nacht van Dinsdag op Woensdag omstreeks een uur is een moordaanslag gepleegd op den EdelAchtbaren Heer J. L. M. van Uden, burgemeester van Nederweert en lid der Provinciale Staten. Tegen vorenvermelde tijd werd de burgemeester in zijn nachtrust opgeschrikt tengevolge van een doffen slag alsof er in de slaapkamer iets naar beneden viel. Even later evenwel constateerde hij dat er van buiten met steenen tegen het huis werd

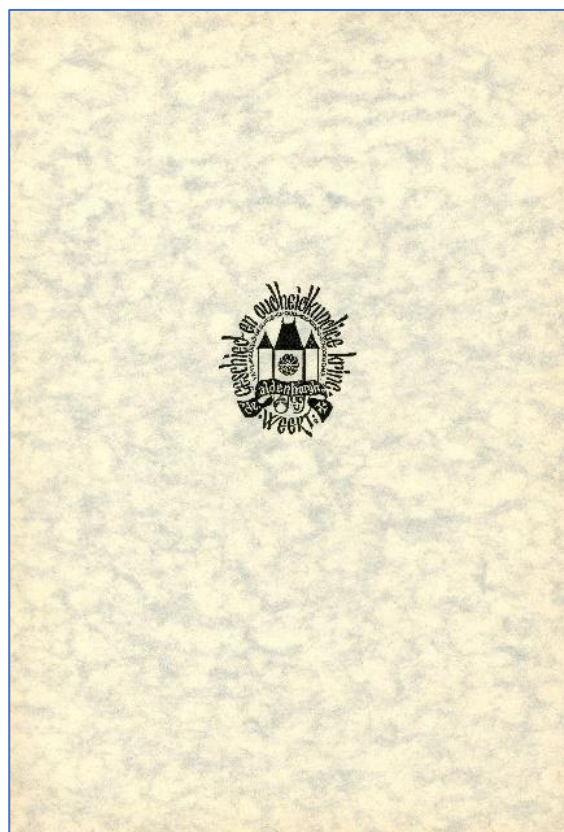
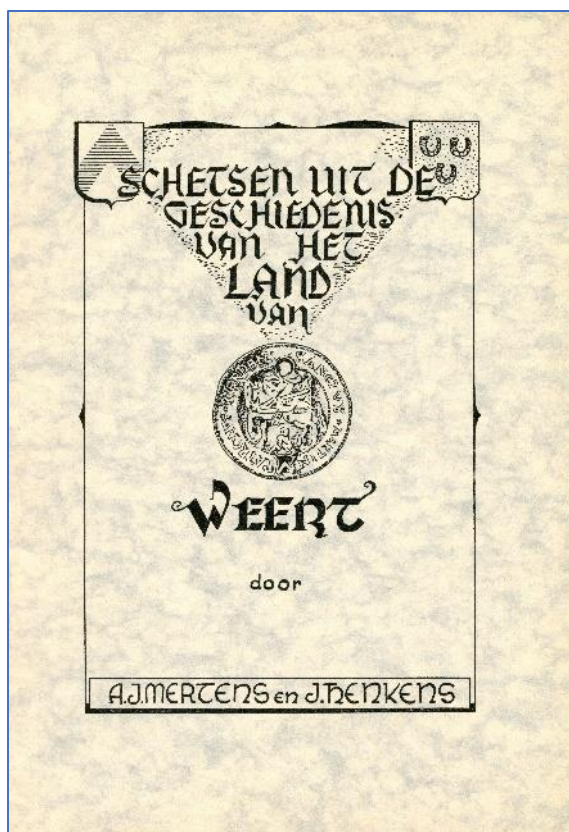
Maar wat heeft dat allemaal met de jubilerende Aldenborgh te maken?, zo zou u zich nu af kunnen vragen. Welnu dat verhaal over de moordaanslag is extra saillant want diezelfde Burg. Van Uden was in 1939 een van de actieve mede-oprichters en zelfs eerste bestuurder van De Aldenborgh.

En dat zet je toch wel aan het denken. Stel nou dat die aanslagpleger geslaagd was in zijn opzet om de burgemeester te vermoorden, dan had de geschiedenis misschien wel een heel ander verloop gehad, was er misschien wel geen Aldenborgh gekomen en hadden wij hier misschien niet eens gezeten vanavond! Wie zal het zeggen?

Diezelfde burgemeester Van Uden trouwens, vierde in 1950 zijn 25-jarig ambtsjubileum terwijl hij toen eigenlijk al dertig jaar burgemeester was. Dat had dus eigenlijk al in 1945 moeten plaatsvinden, maar het was toen wegens de oorlogssituatie uitgesteld. Het lange wachten werd beloond. Er is niks zo erg als het uitstellen van een feest want, zo kopte krant De Limburger Koerier, "Nederweert danst zeven uur aan een stuk". En pas toen waren de Nederweertenaars vermoedelijk ook echt 'uitgeteld'.

Die burgemeester Van Uden was niet de enige Nederweertenaar die zich verdienstelijk maakte voor De Aldenborgh. Dat gold ook voor Toon Mertens, hoofd van de jongensschool in Nederweert. Hij was net als Van Uden mede-oprichter en eerste bestuurslid van De Aldenborgh. Hij was ook degene, die in 1957 samen met de Weerter gemeente-archivaris Jan Henkens een verdienstelijk en laagdrempelig geschiedenisboek over het Land van Weert het licht deed zien.

U denkt misschien, is dat nou zo bijzonder? Maar dat was het écht, het was heel vooruitstrevend want zij wisten hiermee een jonge generatie te bereiken en te enthousiasmeren voor geschiedenis en erfgoed. Ik ben daar zelf een product van.

Nieuwsbrief

KONINKLIJK
LGOG

Jaargang 8, editie 172

22-12-2023

Dan nu over de tijd van vandaag. Wie de nieuwjaarsbrief van ons eerbiedwaardige Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap heeft gelezen, ziet hoe enorm goed er in de provincie aan de weg wordt getimmerd. Maar... er klinkt ook iets door in die nieuwjaarsbrief van een zekere mineurstemming bij het hoofdbestuur in door. Naast de opsomming van vele mooie activiteiten, gaat de boodschap over dalend ledental, vergrijzing, financiële zorgen, stevige uitdagingen om commissies te bemensen, moeite om nieuwe doelgroepen te bereiken anders dan door klassieke publicaties en traditionele vormen van presentatie, plus de wens meer te willen investeren in samenwerking met professionals en amateurs in de regio's, maar niet precies lijken te weten hoe.

Je ziet dat meer tegenwoordig en het heeft iets triestigs, of regentesks zoals de VOC in haar laatste dagen, iets van 'Heren Zeventien'-mentaliteit en is wel een teken aan de wand, vind ik. De tijden veranderen namelijk. Er is steeds meer sprake van een ander en modern publiek dat anders aankijkt tegen een traditionele vereniging, tegen fenomenen als contributie, lidmaatschappen, tegen oude structuren en een centralistische aanpak. Een publiek dat niet ellenlang wil vergaderen, laat staan bestuurd worden. Maar dat zich wél wil verdiepen, entertained wil worden en wil genieten.

En hoe mooi is het dan om hier vanavond te staan bij De Aldenborgh.

Dat is een áctieve, bruisende organisatie die allerlei nieuwe formules en vormen van culturele erfgoedbeleving ontwikkeld, en daarmee erfgoed laagdrempelig en eigentijds maakt. Theatraal, creatief, culinair en ondernemend, en daarmee een enorm publieksbereik realiseert in het Land van Weert. Die haar vrijwilligers motiveert en koestert – ook niet onbelangrijk.

Je ziet dat gelukkig meer in deze regio, zoals ook bij de Erfgoedgemeenschap Nederweert, waar De Aldenborgh trouwens nauw mee samen werkt. Dat zou wel eens een toekomstbestendige formule kunnen zijn. Dat vergt geen Heren Zeventien-gezapigheid, maar cultureel ondernemerschap. En dat is toch wel de enorme verdienste van uw voorzitter, Peter Korten, een cultureel ondernemer pur sang, samen met zijn actieve bestuursleden van De Aldenborgh.

Wat De Aldenborgh voor elkaar heeft, dat krijg je niet zo maar. Dat vergt een speciale aanpak en een dito manier van organiseren en uithoudingsvermogen. Deze vereniging laat dat zien hoe dat kan, en hoe dat moet. Daarmee is de 85-jarige Aldenborgh uiterst springlevend en volgens mij zeer toekomstbestendig.

Dames en heren, ik rond af.

We kunnen vanavond dus drie belangrijke conclusies trekken:

Ten eerste: tellen is niet de sterkste kant van de Weertlanders. Voorbeelden te over.

Ten tweede: wees ervan verzekerd: de Aldenborgh viert echt inderdaad precies haar 85e verjaardag. Geen jaar meer of minder. De Aldenborgh kan écht goed tellen, en

Ten derde: De Aldenborgh als “octogenarius-plus” is, om in de stijl van de opening van mijn verhaal te blijven, veerkrachtig genoeg en nog láng niet uitgeteld.

Ik feliciteer onze vereniging met deze mooie mijlpaal. Laten wij daar op drinken.